

GAVANALİZ 2022

Nisan 2022, Sayı 22

Hollanda Koalisyon Anlaşması Ve Gelecek Perspektifi

Bahar Cebe^a & Hatice Kübra Karatepe^b

^{a&b} Türk Diasporası Araştırmaları Merkezi (TÜDAM)

Bahar Cebe bahar.balci@gocvakfi.org

Hatice Kübra Karatepe h.kubrakaratepe@gmail.com

HOLLANDA KOALİSYON ANLAŞMASI VE GELECEK PERSPEKTİFİ

Bahar CEBE¹ ve Hatice Kübra KARATEPE²

Özet

Hollanda, 21 Mart 2021 tarihinde sandığa gitmiş fakat hükümetin kurulması 299 günü bulmuştur. Hükümet ile halk arasında çocuk bakım ödeneği sebebiyle yaşanan güven krizi, pandemi, koalisyonun kurulması hakkında alınan kararların basına sızdırılması, partiler arasındaki güvensizlik gibi olaylar koalisyonun kurulmasını geciktiren başlıca etkenlerdir. Bu çalışmada öncelikle 2021 genel seçim sonuçlarına, yeni koalisyon hükümetinin kuruluş aşamasına ve partilerin bakanlık dağılımına yer verilmiştir. Daha sonra genel olarak 2021-2025 koalisyon anlaşmasına değinilmiş ve anlaşmada göçmenleri ilgilendiren konular tespit edilerek bu konularda alınan kararlar okuyucuya sunulmaya çalışılmıştır. Son olarak 11 kanaat önderi ile Zoom programı üzerinden görüşme yapılarak katılımcılara yeni koalisyon hükümeti ve beklentileri hakkında sorular sorulmuş ve katılımcıların cevapları dört alt başlık altında değerlendirilmiştir.

¹ Göç Araştırmaları Vakfı, TÜDAM, Araştırmacı.

² Göç Araştırmaları Vakfı, TÜDAM, Stajyer.

I. 2021 Hollanda Genel Seçim Sonuçları

15-17 Mart 2021 tarihleri arasında Hollanda Temsilciler Meclisi'nin 150 üyesini belirlemek için yapılan genel seçim sonucunda IV. Rutte kabinesini oluşturan koalisyon ortakları; III. Rutte kabinesinde olduğu gibi VVD (Özgürlük ve Demokrasi için Halk Partisi), CDA (Hristiyan Demokratlar Birliği), D66 (Demokratlar 66) ve CU (Hristiyan Birlik Partisi) olmuştur. 150 sandalyeye sahip Temsilciler Meclisi'nde VVD 34 sandalye, D66 24 sandalye, CDA 15 sandalye, ChristenUnie 5 sandalye kazanmıştır.³ Hollanda'da bir siyasi partinin iktidara gelebilmesi için 150 sandalyelik parlamentoda en az 76 sandalyeye sahip olması gerekmektedir.⁴ 17 sandalyeli PVV'nin koalisyona dahil edilmemesi⁵ nedeniyle sayıyı denkleştirmek adına dört parti prensipte anlaşarak koalisyonu kurabilmiştir.

Hollanda genelinde 2021 Temsilciler Meclisi seçimlerine katılım %78,7 olmuştur. Ayrıca yeni bir rekor olarak seçime katılan 37 partiden 17'si Temsilciler Meclisi'nde sandalye elde etmiştir. Bu partiler sırası ile Sosyalist Parti (SP-9 sandalye), İşçi Partisi (PvdA-9 sandalye), Yeşil Sol (GroenLinks-8 sandalye), Demokrasi Forumu (Forum voor Democratie-8 sandalye), Hayvan Partisi (Partij voor de Dieren- 6 sandalye), Volt (3 sandalye), JA21 (3 sandalye), Reformcu Siyasi Parti (Staatkundig Gereformeerde Partij- 3 sandalye), DENK (3 sandalye), 50PLUS (1 sandalye), BBB (1 sandalye), BIJ1 (1 sandalye)'dir.⁶ Temsilciler meclisinde sandalye elde eden partiler arasında Geert Wilders'in lideri olduğu PVV, Thierry Baudet'in lideri olduğu Forum voor Democratie ve Forum voor Democratie'den ayrılarak Aralık 2020'de kurulan Joost Eerdmans'ın lider olduğu JA21 partisini sağ popülist partiler olarak gruplamak mümkündür. Daha katı göçmen politikalarını savunan sağ partiler Temsilciler Meclisi'nde toplamda 28 sandalyeye sahiptir. Hollanda siyasi geçmişine bakıldığında göçmen karşıtlığı noktasında birleşen partilerin sayılarının ve temsillerinin giderek arttığını söylemek mümkündür.

³ "Officiële uitslag Tweede Kamerverkiezing 17 maart 2021", 26 Mart 2021, <https://www.kiesraad.nl/actueel/nieuws/2021/03/26/officiele-uitslag-tweede-kamerverkiezing-17-maart-2021> [01.04.2022].

⁴ Parlement.com, "Kabinet-Rutte III (2017-2022)", https://www.parlement.com/id/vkicd8m3p1sz/kabinet_rutte_iii_2017 [01.04.2022].

⁵ Irkçı söylemleri ve parti programındaki radikal vaatlerinin yanı sıra 2014 yılında PVV lideri Wilders'in, "daha az Faslı istiyoruz" açıklamasında bulunması nedeniyle PVV, 2017 seçimlerinde olduğu gibi bu seçimlerde de koalisyon ortağı olarak görülmemiştir. "Rutte: Niet met PVV in nieuw kabinet", AD Rotterdams Dagblad, 13 Şubat 2021, <https://www.ad.nl/politiek/rutte-niet-met-pvv-in-nieuw-kabinet-aa5731a8/> [04.04.2022].

⁶ Kiesraad, "Officiële uitslag Tweede Kamerverkiezing 17 maart 2021", 26 Mart 2021, <https://www.kiesraad.nl/actueel/nieuws/2021/03/26/officiele-uitslag-tweede-kamerverkiezing-17-maart-2021> [04.04.2022].

II. 299 Günlük Koalisyon Tartışmaları Sonucunda Kurulan Yeni Hükümet

Mart 2021 tarihinde seçime giden Hollanda'da, yeni bakan ve devlet sekreterlerinin yemin etmesinin ardından 10 Ocak 2022'de yeni kabine göreve başladı. Bu süre zarfında koalisyonun kurulması için çeşitli isimler görevlendirildi. İlk olarak 18 Mart 2021'de VVD ve D66 partilerinden Annemarie Jorritsma ve Kajsa Ollongren Temsilciler Meclisi tarafından koalisyonu kurmak için atanan isimler oldu. Fakat koalisyon hakkındaki resmî belgelerin hatayla basına sızması üzerine Jorritsma ve Ollongren istifa etti. Temsilciler Meclisi talebi üzerine basına sızan belgeler kamuoyuna açıklandı.⁷ CDA üyesi olan Pieter Omtzigt ve CDA lideri Wopke Hoekstra'nın yeni kabinedeki pozisyonları, sol partiler arasında dayanışmanın olmadığı vb. konuların raporlarda ele alındığı gün yüzüne çıkarıldı.⁸ Bilhassa belgelerde, eski CDA üyesi olan Pieter Omtzigt'in⁹ pozisyonu hakkında Mark Rutte'nin inkâr etmesine rağmen Rutte ile görüşülmüş olduğunun açığa çıkması güven krizine neden oldu.

25 Mart'ta, Tamara van Ark (VVD) ve Wouter Koolmees (D66) koalisyon kurmak için yeni ara bulucu olarak atandı. Fakat yaşanan güven krizi sonucunda görevlendirilecek yetkilinin aktif siyasetten uzak olması gerektiği kararının alınması nedeniyle rapor sunamadan görevden ayrıldılar.¹⁰ 2 Nisan'da Temsilciler Meclisi, koalisyonun kurulması için yeni isimlerin görevlendirilmesine karar verdi. 6 Nisan'da Meclis, görevden alınan isimlerin yerine aktif siyasetten uzak olduğu düşünülerek Herman Tjeenk Willink'i koalisyon kurması için atadı. Willink'in görevi, RTL Nieuws isimli gazetenin 2019'da Bakanlar Kurulu'nun, krize sebep olan çocuk bakım ödeneği hakkında kasıtlı olarak bilgi vermediğini açıklaması üzerine 21 Nisan'da kesintiye uğradı. Bu durum Mark Rutte ve partisi için yeni bir güven krizine ve nihayetinde 2019 yılında ilgili Bakanlar Kurulu toplantısının tutanaklarının yayınlanmasına yol açtı. Willink, raporunu 30 Nisan'da sunsa da istenen sonuç elde edilemedi. Görevi devralan Mariëtte Hamer 2 Eylül'de raporunu sunmasına rağmen partilerin kendi aralarındaki anlaşmazlığı, koalisyonun oluşturulması önünde engel teşkil ediyordu. Yeni hükümetin kurulmasını tetikleyen, Limburg eyalet temsilcisi olarak görev yapan Johan Remkes'in koalisyonun kurulamaması durumunda yeniden seçimlere gidilmesi gerektiği kararı oldu. Remkes'in koalisyonu kurmak için bir yetkiliye daha ihtiyaç olduğunu belirtmesi üzerine koalisyon kurma sürecini Remkes ve daha önce de bu görev için atanan aynı zamanda bir

⁷ Parlement.com, "Kabinetsformatie 2021-2022" https://www.parlement.com/id/vlgudau133wd/kabinetsformatie_2021_2022 [02.01.2022].

⁸ "Verkeners Ollongren en Jorritsma stappen op na uitlekken aantekeningen", **rtnieuws**, 25 Mart 2021, <https://www.rtnieuws.nl/nieuws/politiek/artikel/5221749/verkeners-ollongren-en-jorritsma-geven-hun-taak-terug-na-uitlekken> [03.02.2022].

⁹ Omtzigt, Vergi Dairesi'nin (Belastingdienst) çocuk bakım ödeneği konusunda yaptığı suiistimallerin açığa çıkması için soru önergesi vererek öncülük etmiştir. Omtzigt hakkında daha detaylı bilgi sayfa 9'da verilmiştir.

¹⁰ Hanneke Keultjes, "Verkeners Van Ark en Koolmees stappen op", 2 Nisan 2021, <https://www.parool.nl/nederland/verkeners-van-ark-en-koolmees-stappen-op-b7a086e7/> [29.03.2022].

önceki hükümette Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı görevinden geçici olarak istifa eden Wouter Koolmees devam ettirdi.¹¹ Bu sayede 15 Aralık 2021’de VVD, Demokratlar 66 (D66), Hristiyan Demokrat Partisi (CDA) ve Hristiyan Birlik Partisi (CU) arasında koalisyon anlaşmasına varılmıştır.¹² Hükümetin seçimlerden 299 gün sonra kurulması Hollanda’da yeni bir rekor kırdı. 2017 seçimlerinde bu süre 225 gündü. Ülkede İkinci Dünya Savaşı’ndan beri en uzun hükümeteşiz dönem yaşanmış aynı zamanda birçok güven krizine rağmen Rutte tekrar en yüksek oyu alarak ülkenin en uzun süre görev yapan başbakanı olmuştur.¹³

2 Ocak 2022’de aşağıdaki tabloda görüleceği üzere yeni bakanlar (*minister*) ve devlet sekreterlerinin (*staatssecretaris*)¹⁴ isimleri açıklandı.¹⁵ Yeni koalisyon hükümeti III. Rutte Kabinesi’nde de görev almış VVD, D66, CDA ve ChristenUnie partilerinden oluşmaktadır. Ayrıca kabine’de aileleri Türkiye’den göç eden Günay Uslu ve Dilan Yeşilgöz’e yer verilmiştir.¹⁶

Tablo 1: Hollanda Bakanlıkları, Görevlendirilen İsimler ve Parti Dağılımı

Bakanlık Görevi	Bakan	Parti
Başbakan, Genel İşler Bakanı (<i>Minister van Algemene Zaken</i>)	Mark Rutte	VVD
Başbakan Yardımcısı, Maliye Bakanı	Sigrid Kaag	D66
Başbakan Yardımcısı, Dışişleri Bakanı	Wopke Hoekstra	CDA
Başbakan Yardımcısı, Yoksulluk Politikası, Katılım ve Emeklilik Bakanı	Carola Schouten	ChristenUnie
Dış Ticaret ve Kalkınma İşbirliği Bakanı	Lisje Schreinemacher	VVD
Adalet ve Güvenlik Bakanı	Dilan Yeşilgöz	VVD
Yasal Koruma Bakanı (<i>Minister voor Rechtsbescherming</i>)	Franc Weerwind	D66

¹¹ Parlement.com, “Kabinetsformatie 2021-2022” https://www.parlement.com/id/vlgudau133wd/kabinetsformatie_2021_2022 [02.01.2022].

¹² Parlement.com, “Kabinetsformatie 2021-2022” https://www.parlement.com/id/vlgudau133wd/kabinetsformatie_2021_2022 [02.01.2022].

¹³ “Hollanda Hükümeti Kurma Görevi Dördüncü Kez Rutte’ye Verildi”, **Türkinfo**, 17 Aralık 2021, <https://www.turkinfo.nl/hollandada-hukumeti-kurma-gorevi-dorduncu-kez-rutte-ye-verildi/31381/> [31.01.2022].

¹⁴ Hollanda’da bakan ve devlet sekreterleri görevleri ve statüleri bakımından birbirinden ayrılır. Devlet sekreteri bağlı olduğu bakanın olmadığı durumlarda veya bakanın görevini paylaşmak için bakanın yerine geçebilir. Fakat devlet sekreteri, bakan gibi hükümette yer almamaktadır. “Wat doet een staatssecretaris en wat is het verschil met een minister?”, **nu.nl**, <https://www.nu.nl/politiek/6177035/wat-doet-een-staatssecretaris-en-wat-is-het-verschil-met-een-minister.html> [04.02.2022].

¹⁵ Parlement.com, “Kabinetsformatie 2021-2022” https://www.parlement.com/id/vlgudau133wd/kabinetsformatie_2021_2022 [02.01.2022].

¹⁶ Perspektif, “Hollanda’da 299 Gün Sonra Hükümet Resmen Kuruldu”, 10 Ocak 2022, <https://perspektif.eu/2022/01/10/hollandada-299-gun-sonra-hukumet-resmen-kuruldu/> [11.01.2022].

İçişleri Bakanı ve Krallık İlişkileri	Hanke Bruins Slot	CDA
Konut ve Mekânsal Planlama Bakanı	Hugo de Jonge	CDA
Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanı	Robbert Dijkgraaf	D66
İlk ve Orta Eğitim Bakanı	Dennis Wiersma	VVD
Savunma Bakanı	Kajsa Ollongren	D66
Altyapı ve Su Yönetimi Bakanı	Mark Harbers	VVD
Ekonomik İşler ve İklim Bakanı	Micky Adriaansens	VVD
İklim ve Enerji Bakanı	Rob Jetten	D66
Tarım, Doğa ve Gıda Kalitesi Bakanı	Henk Staghouwer	ChristenUnie
Doğa ve Azot Bakanı	Christianne van der Wal	VVD
Sosyal İşler ve İstihdam Bakanı	Karien van Gennip	CDA
Sağlık, Refah ve Spor Bakanı	Ernst Kuipers	D66
Uzun Süreli Bakım ve Spor Bakanı	Conny Helder	VVD

Kaynak: Parlement.com, "Namen van alle nieuwe bewindspersonen bekend", https://www.parlement.com/id/vlp9jmbv5ux4/nieuws/namen_van_alle_nieuwe_bewindspersonen, [04.02.2022].

Tablo 2: Hollanda Devlet Sekreterleri, Görevleri ve Parti Dağılımı

Görev	Devlet Sekreteri	Parti
İltica ve Göçten Sorumlu Devlet Sekreteri	Eric van der Burg	VVD
Krallık İlişkileri ve Sayısallaştırma Devlet Sekreteri	Alexandra van Huffelen	D66
Kültür ve Medyadan Sorumlu Devlet Sekreteri	Günay Uslu	D66
Vergi Devlet Sekreteri	Marnix van Rij	CDA
Ek Ücretler ve Gümrük Devlet Sekreteri	Aukje de Vries	VVD
Savunmadan Sorumlu Devlet Sekreteri	Christophe van der Maat	VVD

Altyapı ve Su Yönetimi Devlet Sekreteri	Vivianne Heijnen	CDA
Madencilikten Sorumlu Devlet Sekreteri	Hans Vijlbrief	D66
Gençlik ve Önleme Devlet Sekreteri	Maarten van Ooijen	ChristenUnie

Kaynak: Parlement.com, “Namen van alle nieuwe bewindspersonen bekend”, https://www.parlement.com/id/vlp9jmbv5ux4/nieuws/namen_van_alle_nieuwe_bewindspersonen, [04.02.2022].

III. 2021–2025 Koalisyon Anlaşması

Bu bölümde 2021 seçimleri ardından VVD, D66, CDA ve ChristenUnie partilerince “birbirimize sahip çıkalım ve geleceğe yönelelim” (*omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst*) başlığı ile yayınlanan 47 sayfadan oluşan koalisyon anlaşması değerlendirilerek anlaşmada göçmenleri yakından ilgilendirdiği düşünülen konu başlıkları ele alınmıştır. Dört parti tarafından oluşturulan 2021-2025 koalisyon anlaşmasında demokratik hukuk devleti, sürdürülebilir ülke, güvenlik ve güçlü toplum, sosyal güvenlik ve fırsat eşitliği, refah devleti, sağlık ve uluslararası konu başlıklarına yer verilmiştir. 2017’de oluşturulan koalisyon anlaşmasına göre çok daha kısa tutulan bu koalisyon anlaşmasında konut piyasasında daralma, pandemiyle mücadele, iklim değişikliği, fırsat eşitliği, öğrenci burslarının geri getirilmesi, göç ve mülteciler gibi kamuoyu tarafından da çözülmesi beklenen konular ele alınmıştır.

2021 koalisyon anlaşmasında 2010, 2012, 2017’de oluşturulan koalisyon anlaşmalarına benzer başlıklar ele alınmakla birlikte son anlaşmada demokratik hukuk devletine ilk kez ve ayrı bir başlık verilmiştir. Söz konusu gelişmeyi, yeni hükümetin vatandaşlar ve hükümet arasında yaşanan güven krizlerinin tamiri noktasında çabası olarak yorumlamak mümkündür. Anlaşma’da¹⁷ Hollanda’da yaşayan göçmen toplumu ve Hollanda’ya yeni gelecek göçmenleri ilgilendiren konular aşağıda sıralanmıştır.

Göç

Göç başlığı altında Hollanda’nın izlemeyi planladığı göç politikasına açıklık getirilmiş ve Hollanda’nın işçi göçü konusunda Almanya örneğini temel alan bir göç politikası kılavuzuyla çalışma seçeneğinin olduğu belirtilmiştir. Göç konusuna, uluslararası konular başlığı altında yer verilerek göç ile ilgili olarak alt başlıklar altında işçi göçü, iltica, usule uygun

¹⁷ Üçüncü bölüm altında yer verilen konu ve maddeler 2022’de kurulan Hollanda koalisyon anlaşmasından alınmıştır. “Coalitieakkoord ‘Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst’”, 10 Ocak 2022, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/01/10/coalitieakkoord-omzien-naar-elkaar-vooruitkijken-naar-de-toekomst> [25.03.2022].

yürütme, kabul ve geri gönderme konularına değinilmiştir. Hollanda göç politikası; göçün iyileştirilip, eş zamanlı bir şekilde düzensiz göçün sınırlandırılması ayrıca istismar ve yasa dışı ikamet kapsamında geri göçün teşvik edilmesi olarak tanımlanmıştır. Bu bakımdan göç politikalarındaki amaç, göçün yapılandırılması böylece istenmeyen göçün azaltılarak göçe verilen desteğin sürdürülmesidir.

Düzensiz göç ve insan kaçakçılığı bakımından Hollanda'nın Avrupa Birliği (AB) sınırlarını güçlendirme çabası içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Mücadele kapsamında cezaların artırılması ve AB göç politikasında üçüncü ülkelerle göç ortaklıklarına odaklanılacağı belirtilmiştir. Hollanda'da kalmalarına izin verilmeyen kişilerin geri dönüşlerini amaçlayan ulusal önlemlerin de alınacağı ifade edilmiştir. Bu kapsamda dönüş yolu için rehberliği genişletmek, bildirim yükümlülüğünü sıkılaştırmak, sığınma merkezlerindeki aile yerlerinde eğitimi yapılandırmak, menşe ülkenin dilinde eğitime odaklanmak ve Ulusal Yabancılar Tesisini (*Landelijke Vreemdelingen Voorziening-LVV*) dönüşe yönelik ulusal bir ağa dönüştürmek hedeflenmektedir. Dolayısıyla Hollanda göç politikalarının güvenlikleştirme politikalarına evrilmesi söz konusudur. Ayrıca koalisyon anlaşmasında, gelecek vaat eden vasıflı sığınmacılara ilk günden itibaren Hollandaca dersleri verileceği ve bahsedilen geri dönüş önlemleri uygulandıktan sonra UNHCR kotasının 500 kişiden 900'e çıkarıldığı belirtilmiştir. İltica konusunda devlet içindeki paydaşların (IND ve COA) finansmanı için yapısal olarak 200 milyon euro yatırım yapılması planı Hollanda'nın vasıflı göçmen meselesini daha fazla gündemine aldığını göstermektedir.

Uyum

Anlaşma'da uyum konusuna "Sosyal Güvenlik ve Fırsat Eşitliği" üst başlığı altında "Integratie en Inburgering" başlığı ile yer verilmiştir. Entegrasyon (*integratie*) uzun bir süreç olup politik hedefi ifade ederken Hollanda'ya özgü olan "inburgering" (*yurttaşlaştırma*) kavramı entegrasyon için kullanılan politik bir aracı ifade etmektedir. Koalisyon Anlaşması'nda 1 Ocak 2022 tarihinden itibaren geçerli olan Yurttaşlık Yasası (*Wet Inburgering*)'nın, hukuki olarak muaf olmasına rağmen Türkiye'den gelenler de dahil olmak üzere tüm yeni gelenlere uygulanacağı belirtilmiştir. Bu kapsamda vatandaşlık, dil öğrenme ve iş imkânı sağlama hususlarına dikkat edilmesi planlanmıştır. Anlaşma'da Hollanda toplumuna entegrasyonu teşvik etmek amacıyla sosyal girişimlerin destekleneceği, sosyal hizmet ve gönüllülük bağlamında çalışan gençler aracılığıyla yeni gelenlerin Hollanda toplumunu tanımalarının sağlanacağı ifade edilmiştir. Son olarak uyum başlığı altında dikkat çeken ve detay verilmeyen diğer bir madde istenmeyen dış etki ve finansmanla mücadele edileceği maddesidir. Yabancı bağış yasağı öncelikle Hollanda'daki İslam okullarının yurt dışından finanse edildiği ve bunun okulları olumsuz etkilediği iddiası ile gündeme gelmiştir. 2020'de yurt dışı finansman tartışmalarının bir devamı olarak camilere yönelik meclis soruşturması başlatılmıştır. Bunun gerekçesi de

“özgür olmayan ülkelerden” Hollanda’daki İslami kurumlara para akışının bir sonucu olarak istenmeyen etkinin meydana geldiği düşüncesidir.¹⁸ Sivil toplum kuruluşlarına gönderilen yabancı bağışların gelir-gider beyanlarına ilişkin Kasım 2020’de hükümet tarafından yasa tasarısı (*wet transparantie maatschappelijke organisaties*)¹⁹ sunulmuş fakat henüz Temsilciler Meclisi’nden geçmemiştir.

Çocuk Bakım Ödeneği

Vergi Dairesi’nin (*Belastingdienst*) çocuk bakım ödeneği konusunda çifte vatandaşlığa dayalı ayrımcılık yaptığına dair Pieter Omtzigt soru önergesi vermiş ve araştırma komisyonu kurulmuştur.²⁰ Komisyon, konuyu araştırarak “Benzeri Görülmemiş Adaletsizlik” raporunu 17 Aralık 2020 tarihinde yayınlamıştı.²¹ Raporun yayımlanmasının ardından III. Rutte hükümeti Kral Willem Alexander’a istifasını sunmuş²² ve 17 Mart 2021’de yapılan genel seçimlere kadar geçici hükümet olarak görevine devam etmiştir. Hükümetin düşmesi Rutte ve Omtzigt’i karşı karşıya getirmişti.²³

Rapora göre çocuk bakım yardımı alan aileler gelir incelemesi konusunda Hollanda Vergi Dairesi tarafından haksızca itham edilmiş ve bu nedenle ailelerin çocuk bakım ödenekleri kesilmiştir.²⁴ Ailelerin ekonomik anlamda etkilenmelerinin bir sonucu olarak Hollanda İstatistik Kurumu (CBS)’nin yayınladığı rapora göre 2015-2020 yılları arasında yaklaşık 1115 çocuk ailesinden alıkonulmuştur.²⁵ Birçok aileyi etkileyen kriz nedeniyle, yeni hükümet konuya Koalisyon Anlaşması’nda yer vererek adaletsizliğe uğrayan ailelere 2023 ve gerekirse sonrasında finansal ve duygusal iyileştirme desteği sağlanacağını belirtmiştir. Ayrıca çocuk bakım ödeneğinde temel bir revizyon geliştirerek dar gelirli ailelerin çocuk bakım ödeneğinin %95’inin devlet tarafından ödeneceğinin garantisi verilmiştir.

¹⁸ Raad van State, “Wet transparantie maatschappelijke organisaties”, 23 Kasım 2020, [https://www.raadvanstate.nl/@119208/w16-19-0408-ii/#:-:text=De%20Wet%20transparantie%20maatschappelijke%20organisaties%20\(Wtmo\)%20verplicht%20maatschappelijke%20organisaties%20om,Europe%20Economische%20Ruimte%20\(EER\)](https://www.raadvanstate.nl/@119208/w16-19-0408-ii/#:-:text=De%20Wet%20transparantie%20maatschappelijke%20organisaties%20(Wtmo)%20verplicht%20maatschappelijke%20organisaties%20om,Europe%20Economische%20Ruimte%20(EER).). [07.04.2022].

¹⁹ Rijksoverheid, “Wetsvoorstel Wet transparantie maatschappelijke organisaties”, 17 Kasım 2020, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/11/17/tk-bijlage-wetsvoorstel-wet-op-de-economische-delicten-in-verband-met-het-deponeren-van-de-balans-en-de-staat-van-baten-en-lasten-door-stichtingen> [06.04.2022].

²⁰ Kelly Adams, “Omtzigt over misstanden met kinderopvangtoeslag: ‘Kamer dacht: Pieter is weer met hobby bezig’”, **Tubantia**, 20 Kasım 2019, https://www.tubantia.nl/enschede/omtzigt-over-misstanden-met-kinderopvangtoeslag-kamer-dacht-pieter-is-weer-met-hobby-bezig-a56d1550/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F&cb=ec5752a42c5de31c677b653421b88c6e&auth_rd=1 [29.03.2022].

²¹ Tweede Kamer Der State-Generaal, “Ongekendonrecht”, https://www.tweedekamer.nl/sites/default/files/atoms/files/20201217_eindverslag_parlementaire_ondervragingscommissie_kinderopvangtoeslag.pdf [29.03.2022].

²² “Kabinet-Rutte III gevallen; Wiebes helemaal weg”, **NOS Nieuws**, 15 Ocak 2021, <https://nos.nl/collectie/13855/artikel/2364513-kabinet-rutte-iii-gevallen-wiebes-helemaal-weg> [29.03.2022].

²³ “Omtzigt wil van Rutte duidelijkheid over uithuisplaatsingen”, **rtnieuws**, 19 Ocak 2022, <https://www.rtnieuws.nl/nieuws/politiek/artikel/5282022/omtzigt-onderste-steen-boven-uithuisplaatsingen-kinderen> [29.03.2022].

²⁴ Tweede Kamer der Staten-Generaal, “Ongekend Onrecht”, https://www.tweedekamer.nl/sites/default/files/atoms/files/20201217_eindverslag_parlementaire_ondervragingscommissie_kinderopvangtoeslag.pdf [13.03.2021].

²⁵ CBS, “1 Uithuisplaatsingen onder gedupeerden toelagenaffaire”, 18 Ekim 2021, <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2021/42/uithuisplaatsingen-onder-gedupeerden-toelagenaffaire> [06.04.2022].

Konut Problemi

Hollanda ekonomisinin iyiye gitmesine bağlı olarak vatandaşların alım gücünün artması, son yıllarda daha az evin inşa edilmesi, düşük faiz oranları, hane halkı sayısının düşmesi vb. Hollanda'da konut sıkıntısını oluşturan başlıca sebepler arasında sayılmaktadır.²⁶ Talepteki artışın bir sonucu olarak konut arzının artırılmasına ve bu konuda yaşanan ayrımcılığa koalisyon anlaşmasında yer verilmiştir. Şubat 2021'de yapılan araştırmaya göre ev arayanlar etnik kökeni, engellilik durumları, cinsel yönelimleri ve cinsiyetleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmaktadır.²⁷ Dolayısıyla konut problemi Hollanda toplumunun her ferdini yakından ilgilendirmektedir. Bu konuda düzenli aralıklarla yapılan araştırmalar henüz ayrımcılığın önüne geçilemediğini göstermektedir.²⁸ Yeni hükümet, koalisyon anlaşmasında konut meselesine "Sürdürülebilir Ülke" başlığı altında yer vermiştir. Hayata yeni atılanlar, yaşlılar ve orta gelirli için evlerin inşasına özel önem verilmesinin yanı sıra öğrenciler, göçmen işçiler, evsizler için de 15 bin geçici konut temini planlanmaktadır. Daha geniş perspektifte ise her yıl Hollanda genelinde hem şehir içinde hem de şehir dışında 100 bin yeni evin inşa edilmesi ve evlerin en az üçte ikisinin uygun fiyatlı olması hedeflenmektedir. Geçici konutla birlikte daha düşük gelirli kirasının düşürülerek daha yüksek gelirli kirasının kademeli olarak piyasa fiyatına uygun bir şekilde yükseltileceği ifade edilmiştir. Ayrıca konut piyasasında ayrımcılığın önüne geçmek adına belediyelerle daha sıkı iş birliğine gidilmesi ön görülmektedir. Bu bakımdan özellikle çoklu ev sahipleri için bir bildirim yükümlülüğü, kayıt zorunluluğu veya kiralama izni getirilmesiyle belediyelere, kötü niyetli ev sahipleriyle daha kapsamlı bir şekilde mücadele etme fırsatı verilmesi söz konusudur.

Fırsat Eşitliği ve Toplumda Görünür Olma

1 Haziran 2021'de yayımlanan "2020 Ayrımcılık Rakamları" raporuna göre etnik köken nedeniyle ayrımcılığa uğrayıp polise bildirenlerin oranı %43, Ayrımcılıkla Mücadele Kurumlarına (*Antidiscriminatievoorziening-ADV's*) bildirenlerin oranı %52'dir. Yine ayrımcılık yaşanan konular arasında staj bulma, işgücü piyasası, inanç ve cinsel eğilim gelmektedir.²⁹ Mark Rutte, Amerika'da yaşanan George Floyd olayı sonrasında yaptığı basın

²⁶ "Opinie: De woningnood is een luxeprobleem", 25 Ağustos 2021, <https://stadszaken.nl/artikel/3672/opinie-de-woningnood-is-een-luxeprobleem#:~:text=De%20huidige%20woningnood%20heeft%20vier,Sterke%20economie%2C%20open%20land> [06.04.2022].

²⁷ RADAR, "Gelijke kansen op een huurwoning in Nederland?", 23 Nisan 2021, <https://radar.nl/gelijke-kansen-op-een-huurwoning-in-nederland/> [28.02.2022].

²⁸ RADAR, "Gelijke kansen op een huurwoning in Nederland?", 23 Nisan 2021, <https://radar.nl/gelijke-kansen-op-een-huurwoning-in-nederland/> [28.02.2022].

²⁹ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, "Discriminatiecijfers in 2020", Haziran 2021, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/06/01/discriminatiecijfers-in-2020> [01.03.2022].

açıklamasında sistematik ayrımcılığın Hollanda'nın da gerçeği olduğunu kabul etmiştir.³⁰ Rutte dönemi koalisyon anlaşmalarında ayrımcılıkla mücadele meselesi ele alınsa da yaşanan ayrımcılıklarla ilgili düzenli olarak yayımlanan raporlara bakarak henüz istenilen ilerlemenin gerçekleşmediğini söylemek mümkündür. 2021 koalisyon anlaşmasında da yaşanan ayrımcılığın önüne geçmek ve herkese eşit fırsat sunmak konusunda çeşitli hususlara yer verilmiştir. Yeni hükümet, eğitim kalitesini artırmak için yapısal olarak yılda 1 milyar euro yatırım yapılacağını, meslek okulu (*Middelbaar Beroepsonderwijs*-MBO) seviyesindeki her öğrenciye uygun staj ortamı sunmak adına hükümet, eğitim kurumları ve iş dünyası arasında anlaşma sağlanacağını böylelikle staj bulmada yaşanan ayrımcılığın önüne geçileceğini belirtmiştir. Yine eğitimde fırsat eşitliğinin önemli bir unsuru olan öğrenci burs ve kredileri hakkında iyileştirilmeye gidileceği koalisyon maddeleri arasındadır.

Koalisyon anlaşmasında; antisemitizm, Müslüman nefreti, kadın düşmanlığı, (çevrimiçi) cinsel sömürü, namus cinayetleri, kadın sünneti, çocuk yaşta evlilik, zorla evlendirme, nefret söylemi, homofobi ve muhaliflere ve azınlıklara yönelik şiddetin de önüne geçileceği ifade edilmiştir. Hollanda'da terörizmle mücadele, antisemitizmle mücadele, ayrımcılık ve ırkçılığa karşı mücadele³¹ kapsamında ulusal koordinatörlükler görevlendirilmiştir. 11 Şubat 2022 tarihli Amsterdam özelinde hazırlanan İslamofobi raporuna göre ise Müslümanlara yönelik baskıların arttığı ve bunun normalleştirildiğinden bahsedilmektedir.³² Bunlara rağmen hala İslam düşmanlığına yönelik müstakil bir ulusal koordinasyonun kurulmamış olması ayrımcılıkla mücadelede kararlılığını sorgulamaya sevk etmektedir.

IV. Hollanda'da Türk Toplumunu Gözünden Hollanda'nın Gelecek Perspektifi

Bu bölümde katılımcılara Hollanda Koalisyon Anlaşması'nda dikkatlerini çeken konular, koalisyonun uzun sürede kurulmasının nedeni, seçim sonuçlarının göçmenler ve Müslümanlar bağlamında değerlendirilmesi, Mark Rutte'nin değişim politikaları, Türkiye'den gidenler için entegrasyon sınavının getirilmesi, yeni hükümette göçmenlerin temsili, seçim programları ile koalisyon anlaşması arasındaki bariz değişiklikler ve beklentileri hakkında sorular yönlendirilmiştir. 11 katılımcının, bahsedilen konular hakkındaki görüşleri aşağıdaki tematik

³⁰ Ailish Lalor, "Rutte: death of George Floyd "unacceptable", discrimination a "systemic problem" in the Netherlands", DutchReview, 4 Haziran 2020, <https://dutchreview.com/news/rutte-death-of-george-floyd-unacceptable-discrimination-a-systemic-problem-in-the-netherlands/> [06.04.2022].

³¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.bureauncdr.nl/>

³² Abdou Menebhi, Roemer van Oordt, "Weerbaar tegen moslimdiscriminatie en hatecrime in Amsterdam", 11 Şubat 2022, <https://collectieftegenislamofobie.nl/wp-content/uploads/2022/02/Eindrapportage-Weerbaar-tegen-moslimdiscriminatie-en-hatecrime-2021-def-1-1.pdf> [06.04.2022].

başlıklar altında sunulmaya çalışılmıştır.

Koalisyon Anlaşması'nın Değerlendirilmesi

Katılımcıların koalisyon anlaşmasında dikkatlerini çeken konuların ne olduğu sorulduğunda ırkçılık, ayrımcılık, konut sıkıntısı, eşit haklar, çocuk bakım ödeneği, entegrasyon meselesi, mültecilerin barınması, güvenlik cevapları alınmıştır. Yeni kabinede farklılık oluşturan diğer noktalar kadın kabine üyelerinin artması ve Türkiye kökenli iki kadın bakanın kabinede yer alması olarak ifade edilmiştir.

Yeni koalisyon anlaşması ile Hollanda toplumunun güveninin tekrar kazanılmaya çalışıldığı genel olarak katılımcıların dikkatini çeken diğer bir konudur. Bir katılımcı, eski hükümetin düşmesine sebep olan çocuk bakım ödeneği skandalı, kadın-erkek eşitsizliği, iş, eğitim gibi sosyal alanlarda yabancıların ayrımcılığa maruz kalması ve koalisyon sürecinde yaşanan güven krizlerinin yeni koalisyon anlaşması ile telafi edilmeye çalışıldığını ifade etmiştir. Fakat koalisyon anlaşmasında alınan kararların yetersiz olduğunu ve Hollanda'nın bir göç ülkesi olduğunu kabullenmediğini düşünen de mevcuttur.

Özellikle koalisyon anlaşması değerlendirilirken ayrımcılık meselesinin katılımcıların çoğunluğu tarafından dile getirildiğini söylemek mümkündür. Katılımcı 2, terörle mücadele kapsamında kanuna aykırı bir şekilde 10 Faslı cami hakkında radikal olup olmadıkları yönünde gizlice soruşturma yapıldığını ve bunun için kişilerin imam gibi görevlendirildiğini dile getirmiştir. Benzer bir şekilde çocuk bakım ödeneği konusunda da çocuk bakım ödeneği alan yabancı ailelerin parasının kesildiği, verilen paranın geri istendiği bunun da aileler üzerinde yıkıcı sonuçlara neden olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca mağduriyet yaşayan ailelere haklarının iade edilmesi konusunda gecikmelerin yaşandığı belirtilmiştir. Koalisyon anlaşmasında olduğu gibi Hollanda'nın resmî belgelerde ve kanunlarda ayrımcılığı reddetmesine rağmen ayrımcılık konusunda hedeflenenlerin hala tam anlamıyla hayata geçirilmediği savunulmaktadır.

"...Kanunlarda bir sıkıntı yok aslında. Kanunlar, bu söylenenleri çok güzel izah ediyor. Kanuna baktığınız zaman mesela anayasanın birinci maddesi Hollanda'da herkes eşit diyor... Ama pratikte bu çok farklı..." (Katılımcı 2)

Koalisyon anlaşması değerlendirmesi yapılırken konuşmanın doğal akışında konu genellikle ayrımcılığa getirilmiştir. Katılımcılardan STK başkanı olan bir görüşmeci koalisyon anlaşmasında ayrımcılık üzerinde durulmasına ve kendilerinin ayrımcılığa yönelik hükümete bazı taleplerde bulunmalarına rağmen hala suçluların yargılanmadığını ifade etmiştir. Ayrıca ayrımcılığın önüne geçmek için Hollanda'nın terörizmle, anti-semitizm ile, ırkçılık ve ayrımcılıkla mücadele koordinatörlüğü kurması, görüşmeler sırasında katılımcıların üzerinde durduğu bir konu olmuştur. Tüm Avrupa'da yükselen İslam düşmanlığına rağmen İslamofobi Koordinatörlüğü gibi müstakil bir koordinatörlüğün kurulmaması, Yahudi ve Hristiyan

din adamlarına kıyasla Müslüman din adamlarının fazlasıyla soruşturmaya tabii tutulması katılımcılar tarafından eleştirilen bir konudur.

Koalisyon Anlaşması'nın Uzun Sürede Kurulması

2021-2025 koalisyon hükümeti II. Dünya Savaşı'ndan itibaren en geç kurulan koalisyon olarak yeni bir rekor kırmıştır. Katılımcılara, yeni koalisyonu geçmişteki koalisyon hükümetlerinden ayıranın ne olduğu ve koalisyonun kurulma süresinin bu kadar uzamasının altında yatan nedenler sorulmuştur. Katılımcılar, yeni hükümetin sağ ve sol liberallerden oluşmasından kaynaklı olarak koalisyonun geç kurulmasında öncelikle zihniyet çatışmasını sebep olarak göstermiştir. Özellikle Sigrid Kaag'ın, sol tandanslı partiler olan PvdA ve GroenLinks'in de koalisyonda yer almasını istemesinin koalisyon görüşmelerini uzattığı belirtilmiştir.

“...özellikle seçimlerden kazançlı çıkan iki parti (VVD ve D66) kendi ağırlıklarını hissettirmek istediler. Liberal parti VVD daha çok sağ iktidar isterken sosyal liberal D66 daha çok sol tandanslı partilerle iktidar olmak (istedi)...” (Katılımcı 1)

Bunun dışında partiler arasındaki güvensizlik, medikal etik ilkeleri (ötenazi, embriyo deneyleri, kürtaj vb.), göç ve mülteci meselesi, koalisyonun kurulma aşamasında görevlendirilen yetkililerin kararları yanlışlıkla basına sızdırması ve Covid-19 pandemisi koalisyonun kurulmasını geciktiren diğer unsurlar olarak sayılmıştır. Bir katılımcı Hollanda'da çok fazla partinin bulunduğunu ve bunun da oyların bölünmesine neden olduğunu dolayısıyla her dönem koalisyon kurmada zorlukların yaşandığını ifade etmiştir.

Zorunlu Entegrasyon Sınavı

Türkiye'den Hollanda'ya giden vatandaşların muaf olduğu zorunlu entegrasyon sınavının 1 Ocak 2022 itibarıyla yürürlüğe girmesi ve sınava koalisyon metninde yer verilmesi hakkında katılımcıların farklı görüşlere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bazı katılımcılar entegrasyon sınavının Hollanda'daki Türk toplumunun geleceği için gerekli olduğunu düşünürken Katılımcı 3, farklı noktaları vurgulayarak sınav zorunluluğuna saygı duyulması gerektiğini ifade etmiştir.

“...Şahsen bazı şeylerin diretilmesi taraftarı değilim... Sonuçta biz de kendi ülkemize yerleşen göçmenlerin bizim yapımıza, kültürümüze ve yaşayış tarzımıza ayak uydurmalarını bekliyoruz. Bu gibi konulara takılmamak lazım olduğunu düşünüyorum. Bizim kırmızı çizgimiz şudur; dinimizin ve kendi kültürümüzün kırmızı çizgileri aşılmadığı sürece Hollanda'nın kurallarına uymak için her bir Hollanda vatandaşı gibi azami gayret göstermeliyiz. Toplumun ferah içinde yaşaması için bu elzem...” (Katılımcı 3)

Diğer bir grup katılımcı ise sınavın hem Türkiye'den gidenler için faydalı ve gerekli olduğunu

düşünmekte hem de zorunlu entegrasyon sınavlarının Amerika, Doğu Avrupa ülkelerinden gelenler için zorunlu olmaması sebebiyle ayrımcı bir politika olduğunu savunmaktadır. Bu bakımdan şartların tüm göçmenlere eşit şekilde uygulanması ve entegrasyon sınavının bezdirme politikası haline getirilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. STK başkanlığı yapan bir katılımcı Ankara Anlaşması'ndan doğan haklara vurgu yaparak bu konuda daha önce olduğu gibi yaşanacak olumsuz bir vakanın çıkmasını beklediklerini ve böylece en kısa sürede durumu mahkemeye intikal ettireceklerini belirtmiştir.

"...İnsanların dil öğrenmesine tabii ki karşı değiliz. O başka bir şey ama bugün Bulgaristan'dan işte Litvanya'dan, Polonya'dan, şuradan, buradan gelenler herhangi bir soru ve suale tabi tutulmadan (Hollanda'ya geliyorlar) ... Bir vaka bekliyoruz. Vaka oluşur oluşmaz hemen mahkemeye vereceğiz. Kazanacağımızdan da yüzde yüz eminiz..." (Katılımcı 4)

Türk ve Müslüman Göçmenlerin Temsili

Katılımcılar genel olarak Türk ve Müslüman göçmenlerin temsilinde aksaklıkların yaşadığını düşünmektedir. Yahudilere yönelik antisemitik olayların Müslümanlara kıyasla daha az yaşandığını düşünen bazı katılımcılar, Yahudiler için ulusal koordinatörlüğün kurulurken Müslümanlar için kurulmamasını ayrımcılık olarak yorumlamaktadır. Antisemitik olayların engellenmesine yönelik kurulan koordinatörlüğün arkasında güçlü Yahudi lobisinin etkili olduğu ve bu bakımdan Türkiye'den giden göçmenlerin haklarını yeterince aramayışının temsil bağlamında eksikliklerin yaşanmasına sebep olduğunu düşünen vardır.

Bu görüşlere ek olarak Mark Rutte'nin yeni yönetim kavramının ve Sigrid Kaag'ın yeni liderlik anlayışının tüm göçmenlere yönelik olumlu gelişmelerin habercisi olduğunu ifade eden katılımcı da olmuştur. Yeni kabinede, GroenLinks Partisi'nden Kauthar Bouchallikh, D66 Partisi'nden Fonda Sahla olmak üzere iki başörtülü Faslı kadının ve Türkiye kökenli iki kadın bakanın olması olumlu gelişme olarak görülmektedir. Katılımcılardan bazısı Dilan Yeşilgöz'ün farklı siyasi anlayışa sahip olması nedeniyle göçmen toplumunu ne derece temsil edeceği hususunda şüphelerini dile getirmiştir. Diğer bakan Günay Uslu'nun, göçmen toplumunu temsili noktasındaki benzer şüphe, Uslu'nun daha önce aktif siyaset içinde bulunmamasına dayandırılmıştır. Fakat Dilan Yeşilgöz ve Günay Uslu'nun Türkiye'den giden ve kabinede yer alan göçmen kökenli bakanlar olmaları nedeniyle, göçmenlerin siyasete katılma motivasyonu ve temsili noktasında teşvik edici oldukları ifade edilmiştir. Bu görüşlerin aksine Katılımcı 3, Türkiye kökenli bakanların Türk toplumunu temsili hakkında bir şey söylemenin erken olduğunu ve yükselen göç karşıtlığının insancıl politikaların önünde önemli bir engel teşkil ettiğini ifade etmiştir.

"...Geçmişteki icraatlarına bakacak olursak bazı Türk bakanlar; bizleri temsil etmeyecekleri görüntüsünü geçmişte çizdiler. Bunun önümüzdeki süreçte değişip değişmeyeceğini

göreceğiz. Hollanda'da özellikle son yıllarda artan göçlerden dolayı bir huzursuzluk var, bu da ister istemez aşırı sağcı partilerin politikalarına yansıyor...” (Katılımcı 3)

Göçmenlerin kurduğu bir parti olan DENK Partisi'nin kabinede üç üyesinin olması, göçmenlerin haklarını savunma anlamında olumlu algılanırken temsilciler meclisinde kararların alınması noktasında üyelerin etkilerinin yetersiz kaldığı vurgulanmıştır. Bu bakımdan DENK Partisi'nin yolun başında olduğunu ifade eden katılımcılar olmuştur. Buna ek olarak göçmenlerin bir hak arayışı içinde olduğu için siyasete dahil olmaya başladığı üzerinde durulmuştur.

“...yıllarca diğer büyük merkez partilerde göçmenler kendilerini zaten ifade ediyorlardı bir şekilde. Ama demek ki durum öyle bir yere geldi ki göçmenler kendilerinin yeterince ifade edilmediğini -özellikle genç nesil böyle- düşünüyor. Kendisinin temsil edilmediğini, haklarının yenildiğini ve buna karşı çok ses çıkarılmadığını düşünüyor bu yeni nesil. Olumlu bir gelişme bence...” (Katılımcı 5)

Göçmenlerin hükümet tarafından yeterince temsil edilmediği konusunda bir katılımcı dış ülkelerden gelen istenmeyen finansman meselesinin daha çok Müslümanları hedef aldığı, bununla ilgili yasanın çıkarılmaya çalışıldığından bahsetmiştir. Ayrıca Hollanda'da Yahudiler, Müslümanlar, hükümet ve mezbahalar arasında helal kesim için anlaşma imzaladıklarını fakat Hollanda Hayvan Partisi'nin bunu yasaklamak adına kanun teklifi verebileceği ifade edilmiştir. Çıkarılmak istenen bu yasalarla Müslüman vatandaşların haklarının ihlal edildiği düşünülmektedir.

Bir katılımcı, hükümetin yanı sıra Hollanda'daki STK'ların değişikliklere ayak uyduramadığı, yeni nesli temsil etmediği dolayısıyla göçmenlerin temsilini olumsuz etkilediği yönünde görüş bildirerek STK'ların göçmen toplumunun görüşlerini yansıtmada önemli bir araç olduğunun altını çizmiştir. Bu bakımdan göçmen ve Müslüman STK'ların yeniliklere ayak uydurması ve eleştirel düşünme kültürünü edinmesi gerektiği düşüncesi mevcuttur. Benzer bir şekilde göçmenlerin kendi içlerinde çok fazla ayrıştıklarını bunun da hak arayışındaki etkiyi azalttığı düşünülmektedir. Hollanda'daki tüm göçmenlerin etnik köken fark etmeksizin birbirine sahip çıkması gerektiği vurgusu söz konusudur.

“...Camilerin, Cem evlerinin, derneklerin, vakıfların hepsinin bir araya gelmesi lazım. Bizde bu birliktelik yok. Bu birlikteliği kurdurmamak için de her şeyi yapıyorlar. Bir taraftan federasyon, konfederasyon düzeyinde örgütlenmeler var.... Bunların bir araya gelmesi gerekiyor. Bir araya gelmediği sürece, aşağıdan yukarıya doğru bir dayatma, bir istek belirtmedikçe halk tabanına yukarıdan bir şey gelmez...” (Katılımcı 7)

Yeni Hükümetten Beklentiler

Katılımcılara, yeni hükümetin hangi alanlarda yenilikler ve değişiklikler yapması gerektiği

sorulduğunda konut sıkıntısı, ırkçılık, vergi skandalı, İslam düşmanlığı, kadın-erkek eşitliği, işgücü piyasasındaki ayrımcılık, eğitimde fırsat eşitliği, yoksullukla mücadele gibi konular dile getirilmiştir. Katılımcı 4, yoksullukla mücadelenin birinci neslin büyük bir problemi olduğunu ve onların saygıdeğer bir yaşam sürmeleri için bu problemin çözülmesini temenni ettiğini ifade etmiştir. Kendilerini Hollanda'nın asıl unsuru olarak tanımlayan katılımcılar, yeni hükümetin Hollanda toplumu içinde yaşanan ve her geçen gün artan ayrımcılık ile yüzleşmesi gerektiğini belirtmiştir.

Ayrımcılığın yaşandığı eğitim hayatında staj bulmada zorlanan öğrencilerin olması ayrıca temel olarak öğrencilere verilen bursun kaldırılması katılımcılara göre eğitimde eşitsizliğe neden olan unsurlardır. Temel öğrenci burslarının krediye çevrilmesi mezun olan öğrencilerin başlayacakları yeni hayata borçlu bir şekilde girmesine neden olduğu için mağduriyet oluşturduğu düşünülmekte ve bu mağduriyeti önlemek adına yeni hükümetin harekete geçmesi beklenmektedir.

Bunun yanı sıra katılımcılara göre konuta olan talebin artması ile birlikte satılık veya kiralık ev fiyatlarının yükselmesi, en çok düşük ve orta gelirli fertleri etkilemektedir. Bu bakımdan katılımcılar arasında yeni hükümetin her yıl 100 bin konut yapma hedefi ve konut fiyatlarında düzenleme getireceği vaadi önemli bir gelişme olarak ifade edilmiştir.

Sonuç

10 Ocak 2022'de görevlendirilen bakanların Kral Willem Alexander'a yemin etmesi ile geleneksel süreç tamamlanarak yeni koalisyon hükümeti resmi olarak faaliyetlerine başlamıştır. Koalisyon anlaşmasında yer verilen meselelerin hayata geçirilmesi zamana yayılan bir süreç olmakla birlikte yeni hükümetin ağırlıklı olarak bir önceki koalisyon hükümetinin devamı niteliğinde olması muğlak da olsa bir gelecek tahayyülüne müsaade etmektedir.

Koalisyon anlaşmasında yer verilen, ayrımcılığın yaşandığı alanlardan olan konut meselesi, öğrenci bursları, çocuk bakım ödeneği, antisemitizm, Müslüman nefreti, kadın düşmanlığı yeni hükümetin harcamalarını artıracak ve katılımcıların da üzerinde durduğu konular olarak tespit edilmiştir. Hükümetin bahsi geçen alanlarda harcamaları artıracaklarını belirtmesi Hollanda toplumu için olumlu bir gelişmedir. Görüşmelerden elde edilenlerin sonucu olarak özellikle Hollanda'daki göçmenlere yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılması için uygulamaların hayata geçirilmesi gerektiği görüşü yeni hükümetin en önemli sorumluluklarından birini oluşturmaktadır. Katılımcıların da belirttiği üzere göçmen karşıtı tutumların ve politikaların varlığı Hollanda ile sınırlı değildir ve günümüzde tüm Avrupa ülkelerini ele geçirmiş durumdadır. Fakat bunun önüne geçilmesi için insanı merkezli politikaların geliştirilip hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

Koalisyon anlaşmasında dikkate çeken diğer bir konu antisemitizm için kurulan koordinasyonun Müslümanlar için kurulmamış olmasıdır. Anlaşmada her ne kadar Müslüman karşıtlığı ile mücadele edileceğine yer verilse de bu konu detaylandırılmamış ve bunun için bir koordinatörlük kurulmamıştır. Benzer bir şekilde dış ülkelerden gelen istenmeyen finansman meselesine de yer verilmiş ve bununla başa çıkılacağı belirtilmiştir. Fakat konu detaylandırılmamıştır. Bazı katılımcılara göre yurt dışı finansmanını kısıtlamaya yönelik yasa tasarısı İslami kuruluşları hedef almasından dolayı ayrımcıdır. Tasarının yasaya dönüşmesi henüz netlik kazanmamıştır.

Katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde, yeni hükümete yönelik beklentilerin yanında Hollanda'daki göçmen toplumunun hak arayışının kendi içinde de artırılması gerektiği yönünde bir görüşün olduğunu söylemek mümkündür. Bütün katılımcılar kendilerini Hollanda'nın bir parçası olarak görmekte ve göçmen sivil toplum kuruluşlarının liderliğinde Hollanda siyasetine katılımı önemsemektedir. Hollanda siyasetinde yaşanan aksaklıkların giderilmesinin bu bütünlüğü oluşturma ile mümkün olacağı düşüncesi hakimdir. Bu bakımdan göçmen toplumun kendi içinde bütünleşmeyi ve hakların kendilerine verilmesine beklemek yerine kendi haklarını aramayı önemsediklerini söylemek mümkündür.

Sonuç itibarıyla eski hükümetin vatandaş ile yaşadığı güven krizlerine çözüm olarak halkın güvenini tekrar kazanması ve göçmen toplumların etnik köken fark etmeksizin bütünleşmesi gerektiği fikri görüşmelerde öne çıkmaktadır. Özetle katılımcıların çizdiği gelecek perspektifi, ortak aklın hakim olduğu bütünleşmiş bir toplum olarak hak arayışı içinde olunması ve yeni koalisyon hükümetinin her bireyi kapsayan insancıl politikalarda istikrarlı bir tutum içinde olması yönündedir. Aynı zamanda toplumun her kesiminin temsili noktasında demokrasinin güçlendirilmesi, katılımcıların mevcut sorunlarının çözümü ve gelecek beklentilerinin cevabı niteliğindedir.

Bahar Cebe

Bahar Cebe, lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde yüksek lisans eğitimini İstanbul Medeniyet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde tamamlamıştır. Eylül 2021’de Yıldız Teknik Üniversitesi’nde başladığı doktora eğitimine devam etmektedir. Haziran 2019 itibariyle Vakıf bünyesinde araştırmacı olup aynı zamanda Ocak 2020 itibariyle TJDS editör asistanlığını yürütmektedir.

Hatice Kübra Karatepe

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümü son sınıf öğrencisidir. Türk diasporası ve devletlerin entegrasyon politikaları alanları ile ilgilenmektedir. Eylül 2021’den bu yana Göç Araştırmaları Vakfı bünyesinde bulunan Türk Diasporası Araştırma Merkezi’nde (TÜDAM) stajyer olarak çalışmalara yardımcı olmaktadır.